

בבל

דורון סבג ומיצב (פיפילוטוי ריסט), "באנאר, אש העשקנו ב-20 השנה האחרונות קרוב ל-400 אלף אי.ט. חלק עבדו יומיים וחלק עבדו 15-16 שנים"

עובדי - פיקאטו

יש שיראו כינוד בין דמותו האנינה של דורון סבג אספן האמנות, המקיף את ביתו ואת משרדיו בחברת או.אר.אס בעבודות אמנות עכשוויות, ובין דורון סבג המחזיק חברת כוח אדם גדולה, שמתקשרת לטענות על ניצול עובדים

ושבמשך שנים ארוכות אפשרה לנופים גדולים להעסיק עובדים גם 15 שנה דרכם. משל היה דוקטור אנינות ומר שרירות לב. אבל סבג אומר שכל הטענות על היותם "סוחרי עבדים" הן פופוליוזם, ש"כל נושא הניצול הוא ססמאות, ואם מישהו חושב שמבצלים, בשביל זה יש בית דין לעבודה", שלא הוגן "לבוא ולהטיל רפש על כולנו", תש"הפכנו בעצם לאבא ולאמא של העובדים שלנו". בעבר, לפני כשנתיים וחצי, כתב מכתב אזהרה חסור לראש הממשלה, לשר האוצר ולשר העבודה בעניין חוק חברות כוח האדם, הקובע שלאחר כתשעה חודשים עובד במסגרת הזאת חייב להפוך לעובד מן המניין בחברה שבה הוצב. "משומעים רדו מהגב", ציטט שם את שר האוצר המנוח ינאל הורוביץ, וטען שבעקבות החוק יתווספו 40 אלף מובטלים חדשים. היום הוא אומר שדווקא בזה הוא "מסכים עם עמיר", האיש שאיתו הוא מנהל מערכת יחסים לוחטת של האשמות הדדיות אבל גם דיאלוג מסוים.

- ומה עשה לך חוק חברות כוח אדם?
"היום שני שלישים מהעובדים שלנו הם מתחת לעשרה חודשים, מה שלפני החוק של עמיר פרץ היה בדיוק הפוך. העסקנו אנשים שעבדו איתנו המון שנים, במפעלי ים המלח, בחברת הברום, למורת רוחי".
- אם זה היה למורת רוחך, למה הם הועסקו כך? אתה לא חייב כלום לאיש.

"כי זו הייתה דרישה של הלקוחות. הרי ככל שהעובד ותיק יותר, העלויות שלו עולות והכלכליות נפגמות מבחינתנו".

דורון סבג, הבעלים של או.אר.אס, בראיון מיוחד לרגל פרישתו מהנהלת המועצה לתרבות ואמנות, לא מתחרט ששלח מכתב שתמך בדעת לימור לבנת נגד האמן משה גרשוני, מסביר שהוא לא סוחר עבדים ("אני אבא ואמא של העובדים") ובונה על המכרז לתוכנית ויסקונסין. ברנע של אמת הוא מספר לשלומית לן שכל האו.אר.אס הזה נועד כדי שיוכל לקנות עוד עבודות לאוסף: "אין לי חלום להשתלט על אי.די.בי"

- אז עמיר פרץ עשה לך טובה?

"פניתי לעמיר פרץ לפני שלוש שנים בקריאה שהסתדרות החדשה צריכה להיות האבא והאמא של העובדים האלה. יש כ-100 אלף כאלה בארץ. קראתי לו להגיע לצו הרחבה עם הסכם קיבוצי מסודר בשבילם. זה שירות חיובי מאוד."

"לפי דעתי חוק חברות כוח האדם הוא עדיין הרסני. הוא לא מאפשר שום נמישות תעסוקתית. דחו אותו כמה שנים בגלל חוק ההסדרים. אי אפשר להמשיך לשלם על אותן טעויות שעשו כל השנים. החוק יביא לכך שאו שמפעלים יתמוטטו, או שיוציאו את התעשייה מכאן לחו"ל." אני מעריך שאם היו מבטלים את החוק ומאפשרים לניסוי עובדים דרך חברות כוח האדם זה היה מוריד את האבטלה במשך בשני אחוזים לפחות."

אני אוהב את גרשוני

לאחרונה הודיע סבב על סיום תפקידו כיו"ר המועצה לתרבות ואמנות, כהונה שלצערנו הרב נודעה בעייתיות לא בשל פעולה השוטף של המועצה, אלא בשל מכתב תמיכה שכתבה להעניק לחשה גרשוני את פרס ישראל כיוון שסירב לבוא לטקס וללחוץ את ידה. המכתב עורר תרעומת גם בין חברי המועצה עצמם.

"היו טענות שאני מתקרנף בגלל פרשת גרשוני", אומר סבב. "אני חוזר ואומר: גרשוני הוא אמן שאני אוסף ואוהב, וגם את יצירות בנו אני קונה, כך שיש לי שני דורות גרשוני. אני חושב שהעובדה שהוא לא רצה ללחוץ את ידה של השרה הייתה לא לעניין, והגבתי. לצערי, חלק מהחברים בוועדה לא חשבו שזה נכון, שהשרה לא צדקה. אני חושב שמתן (וילנאי, שמינה אותו לתפקיד יו"ר המועצה) היה פועל באותה הדרך. אולי אני תמים, אני בספק אם היא ידעה מה הנסיות הפוליטיות שלו. אנחנו יודעים מה הנסיות הפוליטיות של רוב האמנים, זה לא סוד. חבל שהוא נכרך בשנים האחרונות לפרובוקטיביות יתר, כמו התערוכה שלו לפני כמה שנים במוזיאון ישראל שבה הציג צילומים של זוהר קביאל (הכונה לצילומים אינטימיים שצילם קביאל, בן זוגו, את שניהם בעירום), ועכשיו כל הפרשייה הזאת שהייתה מיותרת. מה גם שהיא מעמידה אמנים כמו יואל תומרקין וטרסקובר, שכן בחרו לקבל את הפרס, במצב מביך. הפרסים ניתנים לאמנים לא על פי זהות פוליטית, אלא על יצירה, וזאת ממשלה דמוקרטית של כולנו, זאת ארץ של סלנו, אלה דברים עצריים להבין פעם אחת."

- אתה מחזק את ידי השרה לבנת גם כשהיא שוקלת לשלול מיכאל תומרקין את פרס ישראל בשל לשונו הבוטח?
"לא. תומרקין הוא אמן חשוב. נכון שבשנים האחרונות הוא יצר פחות, אבל זה לא פרס לכישרונות צעירים. זה פרס על מפעל חיים, ולתומרקין מגיע הפרס הזה."

כל עובד - פיקאסו

- אז אתה לא חוזר על העצה שנתת לשרה בעניין גרשוני.
"במקרה גרשוני יעצתי לשרה ללכת לפי התקטן. מי שלא בא לטקס לא יכול לקבל את הפרס. במקרה של תומרקין לא צריך להתערב. הוא מתבטא בצורה פרובוקטיבית ומתריסה, גם באמנות שלו. גם פיקאסו לא היה טלית שכולה תכלת."

- הייתה גם ביקורת על מיעוט פעילותה של המועצה ועל שקולה לא נשמע מספיק כאשר קוצצו תקציבי התרבות.
"עיתונאיות שדופות כותבות דברים לא נכונים", מכון סבב חץ זועם לעבר עיתונאית מסוימת ב"הארץ". "המועצה התכנסה פעם בחודש, הקמנו ועדות משנה, נפגשתי עם כל העיתונאים בתחום, אבל לחלקם הייתה אלגנדה אחרת."

"לא התפטרתי מהמועצה"

- המועצה הוקמה מתוך חוסר נחת בגלל חלוקת התקציבים עד אז, אבל בפועל היא לא החליפה את מינהל התרבות בעניין, אלא עבדה בצמוד אליו.

"הייתה איזו מחשבה כשהקימו את המועצה שאולי היא תחליף את מינהל התרבות. אני לא קיבלתי את זה. מועצה ציבורית לא יכולה להחליף טוף ממשלתי. אני אמרתי שתפקידנו הוא לעבוד בשיתוף פעולה עם מינהל התרבות, מינהל התרבות הוא טף חיובי וחשוב, ומהיכרותי האישית, מתפקד בסדר נמוך ועושה עבודה רצינית. כל מנהלות המחלקה הן מסטרנטיות עם ידע נרחב. אני בא מהעולם העסקי. ראיתי את מיכה ינון, ראש המינהל, כמנכ"ל, את המועצה כדירקטוריון של הנוף העסקי, את עצמי כיו"ר הדירקטוריון. בעיניי, תפקידנו היה לקבוע מדיניות, לבדוק שקיפיות, לקבל דיווחים, וגם לנהל את המלחמה הפוליטית במסדרונות הכנסת על תקציב התרבות. לא לחלק בפועל תקציבים. והשאלה היותר קשה היא איך אנחנו יכולים כמועצה לחלק כספים אחרת, כאשר התקציב הולך ומצטמצם. האם אני צריך לקבל החלטה לסגור את תאטרון באר שבע? הוועדה הייתה צריכה לנסות קודם כולל להביא יותר תקציבים, ורק אותם לחלק אחרת."

- אז למה התפטרתי?
"לא התפטרתי, תפקידי הסתיים ב-1 בינואר 2004, והחלטתי שאני לא ממשיך כי זה נדל ממני המון זמן. לא יכולתי לעסוק בעסקי הרגילים, ועוד בתקופה קשה שבה העסקים לא בדיק הולכים חלק. גם הוחלט שב-2004 השר ימנה ועדה חדשה על פי קריטריונים. והיה ברור שלימוד לבנת הולכת להקים מועצה חדשה."

- אתה חושב שלבנת עושה מספיק בשביל התרבות?
"מאוד התרשמתי מיכולתה של לימוד לקדם דברים. אני חושב שהיא בולדורז בלתי רגיל ונושא תרבות מאוד חשוב לה. תקציב המשרד שלה הוא 24 מיליארד שקל. נכון שמתוך זה 20 מיליארד זה משכורות המורים, אבל תקציב התרבות הוא רק 400 מיליון, והיא משקיעה בנושא המון זמן."

- רק 400 מיליון, לא הרבה.
"תקציב התרבות היום מנוחף."

"היו טענות שאני מתקרנף בגלל פרשת גרשוני. אני חושב שהעובדה שהוא לא רצה ללחוץ את ידה של השרה הייתה לא לעניין, והגבתי. חבל שגרשוני נגדר בשנים האחרונות לפרובוקטיביות יתר, כמו התערוכה שלו לפני כמה שנים במוזיאון ישראל. כל הפרשייה הזאת הייתה מיותרת."

- הייתה גם ביקורת על שקולה של המועצה לא נשמע מספיק כאשר קוצצו תקציבי התרבות. עיתונאיות שדופות כותבות דברים לא נכונים"

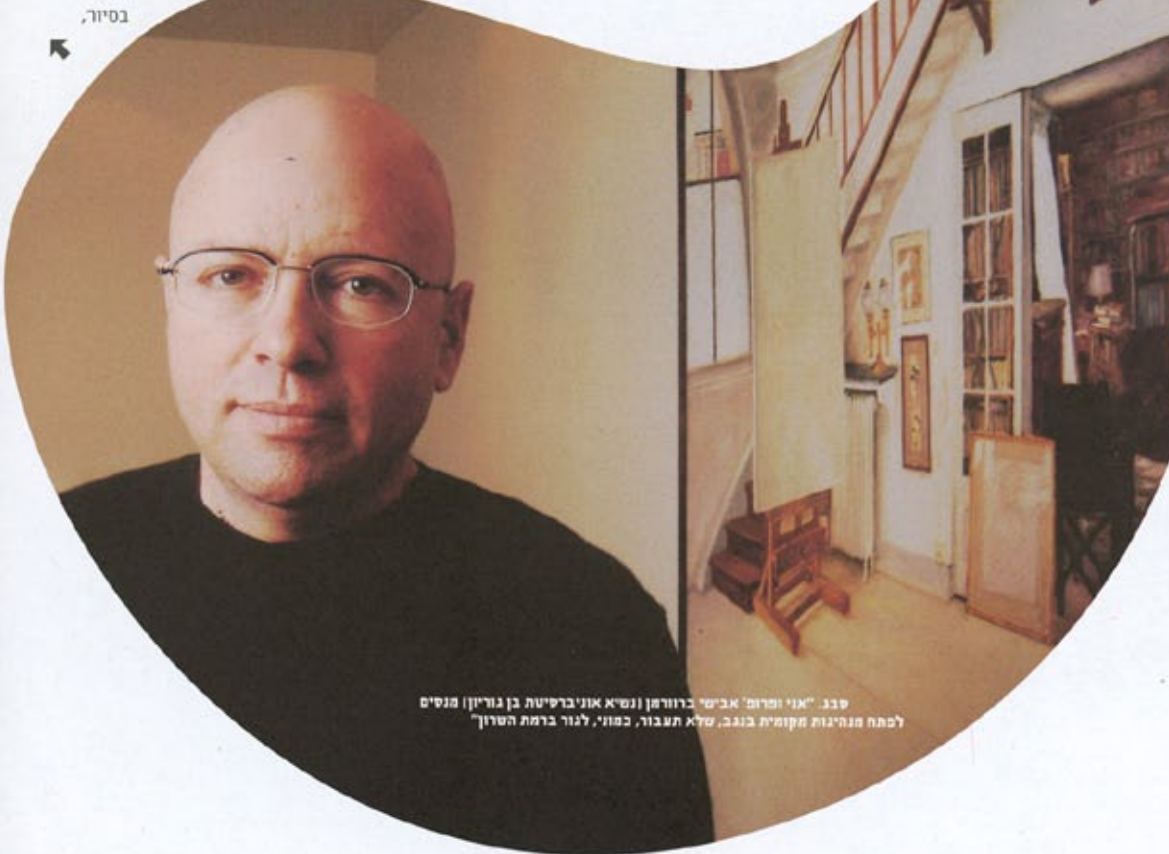
ויסקונסין מימין
אין זה הבינוד היחיד - או הבינוד לכאורה, תלוי בעין המסתכל - בדמותו של סבב. האיש עובל המשקפיים, שמקרין תרבות מאופקת, בעל החזות המעט אירופית, הוא יליד דימונה, בן לבני סבב, שהיה ראש העירייה שלה מטעם מפלגת העבודה ("אני חושב שרוב יהדות צפון אפריקה, המנהיגות שלה עברה לליכוד. אבי היה תריני").

אבל אין הוא שולף מונולוג מקובל של בן עיריית פיתוח שכבש לבדו את עולם תרבות המערב, אלא מספר על ילדות ספונת תרבות דווקא ועל אב שהגיע לדימונה מקיבוץ גנוסר, מסיבות אינדואולניות, "בעקבות בן גוריון שקרא להפריח את השממה". היום, בביל סל, חולם האב על הקמת יקב בדימונה.

הוא אספן אמנות, אבל גם מחזיק במוקד כוח במחמד האמנותי חבר הנהלות מוזיאון תל אביב ומוזיאון ישראל, מה שמעורר לא מעט ביקורת על שדה הכוח שהחיבור הזה יוצר. הוא שואף באמת ובתמים לקדם את התרבות הישראלית, אבל כהונתו שתמה לאחרונה כיו"ר מועצת התרבות והאמנות הישראלית הייתה מלווה ביקורת על פעילות מועצה ועל שיתוף פעולה מוגזם עם הממסד ועם שרת החינוך. אם כי, כפי שיאמר כאן להלן, קשה לחלק כספים שאינם, ובמלחמות על תקציב התרבות המתמעט רבים וטובים לא הצליחו להזיז דבר.

הוא כואב את כאבם של העניים והמובטלים, מה שמתיישב יפה עם רצונו להשתתף בתוכנית הפרטה של שירות התעסוקה המכונה תוכנית ויסקונסין, אבל בגשימה אחת טוען ש-70 אחוז יכלו לעבוד אילו רק רצו בכך, כלומר מצטרף לאחת הטענות של הסמנים הקיצוניים של הימין הכלכלי, בדבר בטלותם של המובטלים.

גאונות המדינה
יש להודות שחלל העבודה של קומת ההנהלה של א.נ.א.א. בקומה ה-28 במגדל שלום, הוא באמת לא שגרתית. לא לכל אחד מודמן לעבוד בחלל תצוגה שכזה. קצת ותיקים יחסית, כמו נאן גולדוין, קצת חדשים יותר, זרים וישראלים. האוצרת הצמודה של סבב זה שנים אחדות, איה לוריא, מובילה אותו בסיוור,

סבב. "אני זכור" אבישי ברנרמן ונסיא אונגרייט בן גוריון מנסים לפתח מנהיגות מקומית בוגב, שלא תעבור, כמוי. לגור ברמת השנין

סבב. "מאוד התרשמתי מיכולתה של לימור לבנות לקדם דברים. אני חושב שהיא בולדווז בלתי רגיל ונושא הרובות מאוד חשוב לה"

לוריא: "מוזיאון תל אביב לא נותן לניטימציה לטקאשי חורקאמי, שהוצג ומוצג בכל העולם, אלא טקאשי חורקאמי נותן לניטימציה למוזיאון תל אביב."

סבב: "קראתי ביקורת על מוטי עומר (מנהל מוזיאון תל אביב) שמה שהוא מציג זה לא עכשווי, אז אמרתי לו, בוא, קח בהשאלה, תחלה בפואייה את חורקאמי. אבל אחרי ביקורות כאלה אתה חושב אם להשאיל עוד עבודות, כל פעם חושבים שיש קונצרטורה בינו לביני."

לוריא: "ואם אספן לא היה משאיל? הרי יש אספנים בארץ שלא מוכנים להשאיל עבודות חשובות. בינלאומיות."

אומרים, מה אני צריך את זה, המובילים יורטו, יהיה לי מסמר ריק בסלון. לניטימציה הזאת, שהיא הרבה יותר אלימה, לא מתייחסים. השוק בארץ כל כך מצומצם שזה לא פונקציה, ואם דורון מוכר אי פעם עבודה, היא לא הוצגה בקטלוג של כריסטיס או סותביס עם הכיתוב 'הוצג במוזיאון תל אביב'."

אם היית נדרש להעריך את עצמך כאספן, מה היית אומר? סבב: "הייתי אומר בצנעה שלפחות במשך העשור האחרון ידעתי לזהות במדויק מי האמנים הצעירים שהולכים להיות אמנים מובילים ונס מנמות: את מנמת הצילום באמנות עכשווית זיהיתי והתחלתי לאסוף בשנות השמונים במחירים מנוחמים."

כלומר השקעת והרווחת? אלה לא מחירים ספקולטיביים, המחיר הוא המדד שקובע את חשיבות האמן. אני לא מכיר סרגל אחר, לדעמי. מי שהולך לקנות אלה מוזיאונים ואספנים, ובתוך השדה הזה אכתנו מצליחים לזהות מי האמנים המוכשרים יותר, ואנחנו רוצים לקנות אותם, לכן מחירים עולה יותר ויותר."

פרץ חתום על הסכם איתו. או.א.אס מעסיקה היום 8,000 עובדים, רובם עובדים שלשה חודשים עד חצי שנה. במשרות הבכירות יותר או.א.א.אס מתפקדת יותר כחברות השמה, והמועמדים נקלטים די מהר, אפילו מיד. לפעמים מדובר בהסכם של עמלת ניסוי. במשרות הנמוכות המצב כמובן איננו כזה, שם מדובר בעבודות לפי פרויקטים או עומס מיוחד. סבב ואחר שהנמישות החמסוקתית שתברות כוח האדם מספקות היא לא המצאה ישראלית, זה לניטימי, וזה צורך של משק שמשנתנה ושל נופים וארגונים שצריכים להתייעל.

ברור שלמעסיקים השיטה הזאת כדאית, אחרת לא היו משתמשים בה. השאלה מה עם העובדים, שמאבדים תנאים סוציאליים בהווה ובעתיד בנללך.

"המאבק נגד חברות כוח האדם התחיל מעמיר פרץ, בשבילו זה היה משהו פופוליסטי, שקל לקדם בתקשורת. החרדה הגדולה של עמיר פרץ היא אובדן כוח של הוועדים הגדולים. אלה עם הינואר בנמל."

עשיתי ג'סטה למוטי עומר - ובתור חבר ועדת תערוכות ורכישות של מוזיאון תל אביב ושל מוזיאון ישראל, אומרים שכאשר אתה וחברריך לועדה מחליטים על הצגת תערוכה של האוסף שלך זה לא בדיוק מויק לערך שלו.

"תמיד מדברים על הבעייתיות של היותי חלק מועדת רכישות ושדה הכוח שזה מפעיל. מנסים לקשור אותי לאותו שדה כוח ולומר איך אני משפיע וקובע. אבל ברבע שאני מביא אמנות ישראלית ובינלאומית צעירה ותוססת למוזיאון, כולם נהנים. כתבו ביקורת על שהשאלתי עבודות של טקאשי חורקאמי למוזיאון תל אביב."

אז אתה לא רוצה את "הנער עם המקטרת"? "זה לא הכיוון שלי, אני חושב שעבודה כזאת צריכה להיות במוזיאון. הייתי שמח אם היה לי כסף לקנות אותה ולתרום אותה למוזיאון. יש דברים שהם נחלת הציבור ולא צריכים להיות סגורים בחדר פרטי. אנחנו משתדלים להציג את האוסף שלנו כמה שיותר, להשאיל אותו לתערוכות ולמוזיאונים."

יש חברות שלא משלמות? יש טענות שאנחנו מנצלים, סוחרים עבדים? הצעתו לפרץ להקים גוף אכיפה. אז לבוא ולזרוק רפשי?"

כל עובד - פיקאטו

עשה את זה גם מפני שזו צירה מדהימה, אבל גם כדי לנכס את העוצמות של העולם המערבי. זה טוב של שליטה, טוב של כוח. גם בקרבות של ימי קדם הסמל לניצחון היה להיות בעל הכתר של המלך שהפסיד בקרב. "פיקאטו, לדוגמה, הולך היום לשבור את שיא היצירה שנמכרה במחיר הכי גבוה מעולם. 5-6 במאי בסותביס תעמוד למכירה התמונה 'הנער עם המקטרת' במחיר התחלתי של 70 מיליון דולר, ומצפים שהיא תעבור את השיא של "ד"ר נאשה" ותגיע ל-90 מיליון דולר. 90 מיליון דולר לשמן על בד. איזו עוצמה זו!"

- מי יכול לקנות את "הנער עם המקטרת"? "כל מיני אספנים גדולים. רון לאודר יכול, אבל אני לא חושב שהוא ירצה. מאצלו סמי עופר יכול ורוצה, ואני מאחל לו ומהמר שהוא יהיה אחד האנשים שיתחרו עליה."

- מה זה עושה לסמי עופר להיות בעלי "הנער עם המקטרת"? "להיות בעלים של משהו שאין לאף אחד אחר. זה לא הכסף, זה הכוח."

- ומה זה עושה לך להיות בעלים של עבודות אמנות? "מאז שהתחלתי לאסוף לקראת סוף שנות השמונים החלטתי שאני אוסף אמנים פחות או יותר בני גילי, שאני יכול להיות מעורב בתהליך העשייה שלהם, לצפות, לדבר איתם. לא תמצאי אצלי זריקקי, שטריימן, הבנתי שאין לי מה לחפש שם. אין לי תמונות של אמנים שאינם בחיים עכשיו. אני מחפש את הצעירים שאני מאמין שבסופו של דבר יעשו את הקפיצה. מחפש את הסטארט-אפים, גם בעסקים, מחפש את הניצוץ ביעיבים, את הלחלוחית."

- אז אתה לא רוצה את "הנער עם המקטרת"? "זה לא הכיוון שלי, אני חושב שעבודה כזאת צריכה להיות במוזיאון. הייתי שמח אם היה לי כסף לקנות אותה ולתרום אותה למוזיאון. יש דברים שהם נחלת הציבור ולא צריכים להיות סגורים בחדר פרטי. אנחנו משתדלים להציג את האוסף שלנו כמה שיותר, להשאיל אותו לתערוכות ולמוזיאונים."

עשיתי ג'סטה למוטי עומר - ובתור חבר ועדת תערוכות ורכישות של מוזיאון תל אביב ושל מוזיאון ישראל, אומרים שכאשר אתה וחברריך לועדה מחליטים על הצגת תערוכה של האוסף שלך זה לא בדיוק מויק לערך שלו.

"תמיד מדברים על הבעייתיות של היותי חלק מועדת רכישות ושדה הכוח שזה מפעיל. מנסים לקשור אותי לאותו שדה כוח ולומר איך אני משפיע וקובע. אבל ברבע שאני מביא אמנות ישראלית ובינלאומית צעירה ותוססת למוזיאון, כולם נהנים. כתבו ביקורת על שהשאלתי עבודות של טקאשי חורקאמי למוזיאון תל אביב."

יש חברות שלא משלמות? יש טענות שאנחנו מנצלים, סוחרים עבדים? הצעתו לפרץ להקים גוף אכיפה. אז לבוא ולזרוק רפשי?"

ושתינו מתעכבות מטט ליד סדרת צילומים מדהימה של חיילי גולני, של האמנית ההולנדית רייקה זיקסטרה. בכל צילום חייל אחד, כולם על רקע שיחים נמוכים, במרניים, מדבריים, ברורים עד אחרון עלעליהם, כאילו נלקחו מתמונת טוף דומם של האמנים ההולנדים הנדולים. חיילים-ילדים בתנוחות רמבו אבל בפנים נעריים, נבוכים, במזים גדולים מכפי מידתם.

"כל עיסוקי העסקיים באים לשרת מטרה אחת", אומר סבב, "להרחיב את אוסף האמנות ולהשביח אותו. אם אני יוצא כל בוקר לעבודה זה לא כדי לרכוש את האמפיר סטייט בילדנינג. אין לי חלום להשתלט על אי.די.בי, אלא להרחיב את האוסף. ולא רק זה, אלא להגיע למעורבות ותמיכה במוזיאונים. הצרכים העסקיים-כלכליים דווקא מונעים ממני להשקיע יותר זמן באמנות. אני בן 48, יש לי כבר תוכנית פנסיה, זה הובי שהשתלט על העיקר."

המיתולוגיה של עולם האמנות הישראלי רואה באדם ברוך את הדוחף הגדול להתחלת האספנות של סבב, שהתואר הראשון שלו היה בכלל בהנדסת מכונות. הסיפור הוא שברוך פנה אליו בתחילת שנות התשעים וביקש ממנו תרומה ומתן חסות לנציגי ישראל בביאנלה בונציה.

סבב נענה. ברוך ביקש גם תמיכה כספית לסובת נלריה בוגרשוב. הפעם סבב הציב תנאי: הוא יתמוך בגלריה אם כל אמן שציג בה יתרום לו בסוף התערוכה עבודה. זו הייתה תחילת האוסף שלו. מאז עשה תואר שני בתולדות האמנות והיה לאחד מאספני האמנות החשובים והמוערכים בארץ. עד כדי כך שסוחר האמנות רוני פורר, למשל, מכנה את האוסף שלו "אנחה למדינת ישראל".

סמי עופר אולי יקנה - מה יש בזה, בבעלות על אמנות? "מאסלו פיתח איוושהי פירמידה של צורכי האדם, מהצרכים הקיומיים הבסיסיים עד הצרכים הגבוהים ביותר, שהם הנכסים התרבותיים. הם הפסגה, השפיץ של הפירמידה. הם הנכס העיקרי, לא כסף. אנשים מתבלבלים בעניין הזה. כסף הוא אמצעי. הנכסים היקרים ביותר הם נכסי תרבות. זה יכול להסביר למה יפן ניסתה לנכס לעצמה בשנות השמונים את נכסי התרבות המערבית, מה שהגיע לשיאו ברכישה של הבעלים של יאסודה את "ד"ר נאשה" של וינסנט ואן גוך ביותר מ-84 מיליון דולר. הוא

ברור - שלמעסיקים שיטת כוח האדם כדאית. השאלה מה עם העובדים, שמאבדים תנאים סוציאליים בגללך. "המאבק נגדו התחיל מעמיר פרץ, בשבילו זה היה משהו פופוליסטי. החרדה הגדולה של עמיר פרץ היא אובדן כוח של אלה עם היגואר בנמל."

- עוזב רגע את האינטרסים של פרץ. שאלתי על העובדים.

יש חברות שלא משלמות? יש טענות שאנחנו מנצלים, סוחרים עבדים? הצעתו לפרץ להקים גוף אכיפה. אז לבוא ולזרוק רפשי?"

עשיתי ג'סטה למוטי עומר - ובתור חבר ועדת תערוכות ורכישות של מוזיאון תל אביב ושל מוזיאון ישראל, אומרים שכאשר אתה וחברריך לועדה מחליטים על הצגת תערוכה של האוסף שלך זה לא בדיוק מויק לערך שלו.

"תמיד מדברים על הבעייתיות של היותי חלק מועדת רכישות ושדה הכוח שזה מפעיל. מנסים לקשור אותי לאותו שדה כוח ולומר איך אני משפיע וקובע. אבל ברבע שאני מביא אמנות ישראלית ובינלאומית צעירה ותוססת למוזיאון, כולם נהנים. כתבו ביקורת על שהשאלתי עבודות של טקאשי חורקאמי למוזיאון תל אביב."

יש חברות שלא משלמות? יש טענות שאנחנו מנצלים, סוחרים עבדים? הצעתו לפרץ להקים גוף אכיפה. אז לבוא ולזרוק רפשי?"

עשיתי ג'סטה למוטי עומר - ובתור חבר ועדת תערוכות ורכישות של מוזיאון תל אביב ושל מוזיאון ישראל, אומרים שכאשר אתה וחברריך לועדה מחליטים על הצגת תערוכה של האוסף שלך זה לא בדיוק מויק לערך שלו.

"תמיד מדברים על הבעייתיות של היותי חלק מועדת רכישות ושדה הכוח שזה מפעיל. מנסים לקשור אותי לאותו שדה כוח ולומר איך אני משפיע וקובע. אבל ברבע שאני מביא אמנות ישראלית ובינלאומית צעירה ותוססת למוזיאון, כולם נהנים. כתבו ביקורת על שהשאלתי עבודות של טקאשי חורקאמי למוזיאון תל אביב."

יש חברות שלא משלמות? יש טענות שאנחנו מנצלים, סוחרים עבדים? הצעתו לפרץ להקים גוף אכיפה. אז לבוא ולזרוק רפשי?"

עשיתי ג'סטה למוטי עומר - ובתור חבר ועדת תערוכות ורכישות של מוזיאון תל אביב ושל מוזיאון ישראל, אומרים שכאשר אתה וחברריך לועדה מחליטים על הצגת תערוכה של האוסף שלך זה לא בדיוק מויק לערך שלו.

"תמיד מדברים על הבעייתיות של היותי חלק מועדת רכישות ושדה הכוח שזה מפעיל. מנסים לקשור אותי לאותו שדה כוח ולומר איך אני משפיע וקובע. אבל ברבע שאני מביא אמנות ישראלית ובינלאומית צעירה ותוססת למוזיאון, כולם נהנים. כתבו ביקורת על שהשאלתי עבודות של טקאשי חורקאמי למוזיאון תל אביב."

יש חברות שלא משלמות? יש טענות שאנחנו מנצלים, סוחרים עבדים? הצעתו לפרץ להקים גוף אכיפה. אז לבוא ולזרוק רפשי?"

עשיתי ג'סטה למוטי עומר - ובתור חבר ועדת תערוכות ורכישות של מוזיאון תל אביב ושל מוזיאון ישראל, אומרים שכאשר אתה וחברריך לועדה מחליטים על הצגת תערוכה של האוסף שלך זה לא בדיוק מויק לערך שלו.

כל עובד - פיקאסו

הם בחושך
 או.א.ר. אס ודורון סבג תולים את עיניהם ומחכים שייצא המכרז להפלת תוכנית ויסקונסין, שהיא מודל הפרטה של שירות התעסוקה, שבו המובטל או מקבל הבטחת ההכנסה מביע למרכז אחד שבו מספלים בו טעם ביטוח לאומי, עושים לו מבחן תעסוקתי, הכשרה מקצועית. מנסים להשיג אותו במקום עבודה וכל השאר. הוא לקח לצורך העניין את אמנון נויבך, וכבר שנה החברה משקיעה בלימוד הנושא. המכרז אמור להתבצע בתוך כמה חודשים, אם לחצים פוליטיים ואחרים לא יגנפו את רגליו קודם לכן. סבג אומר שהוא מודאג מאוד מהפערים המחיריים בחברה, מהאבטלה הקשה. "יש לנו 280 אלף מובטלים, ועוד 180 אלף שמקבלים הבטחת הכנסה. מתוך 2.1 מיליון עובדים, קרוב לחצי מיליון לא עובדים. זה תמור. אנחנו מפתחים דור שני ושלישי של מובטלים. ראיתי היום בעיתון שנערות עוסקות בזנות תמורת אוכל. זה נורא. אנשים שמקבלים היום הבטחת הכנסה או דמי אבטלה הם בעבודת, בתלות, בחושך. תלות זה המקום הכי נמוך שאדם יכול להיות בו."

"מצד שני יש 300 אלף עובדים זרים. זה רק אומר דבר אחד, שיש עבודה ל-300 אלף איש שמוכנים לעבוד בה. עובדים זרים בישראל היום מקבלים את כל הזכויות על פי חוק. שכן מינימום פלוס. כי היום המודעות לזכויות מקבלת ביטוי בבית הדין לעבודה על ידי עורכי דין. זה לא בדיוק שיש פה עבדים. הם מקבלים 800 דולר נקי בחודש. לא על כשהאלטרנטיבה היא להשתכר 100 דולר לחודש בארצות מנוהגים. אני מצטט מדברי מנכ"לית שירות התעסוקה שמתוך 280 אלף מקבלי דמי אבטלה, 70 אחוז סיימו 12 שנות לימוד בלבד. ל-70 האחוזים האלה בטח יש עבודה שיכלה להחליף את העובדים הזרים. אני טוען שהזרים באים לעבוד כי הם רואים בזה דרך לשפר את רמת חייהם והם מוכנים לעבוד, ו-70 אחוז מתוך 280 אלף בוחרים שלא לעשות את העבודה הזאת."

- גם למעסיקים נוח יותר עם העובדים הזרים.
 "יותר נוח להם עם העובדים הזרים כי הם רוצים לעבוד, ולא שמונה שעות ביום, אלא 12."

כינור למדתי
 "אני גדלתי בדימונה בשנות השישים, למדתי כינור ארבע שנים, קלרינט וסקסופון עוד שנתיים. נסענו פעמיים בשנה לראות אופרות של אדית דה-פיליפ בבאר שבע. אבא לקח אותי לתערוכות של תומרקין בתל אביב, בבית היו פרודוקציות של 'החליל' של מאנה. הצגות של אמנות לעם היו מניעות לדימונה, ראיתי את הבימה, הקאמרי, וגם הגנש החיור."
- זה היה בית מיוחד לדעתך?
 "לא בית מיוחד. בשנות החמישים והשישים עד לפני מלחמת ששת הימים היה רצון של אנשים לגדל דור של הצטיינות, את הכנרים הכי טובים, הפסנתרנים הכי טובים, הכי טובים בשח, בסתמטיקה. מששת הימים משהו התעוות פה, נעשינו עם כובש, העסק הסתבר".
 מתוך הרקע הזה או.א.ר. אס ומשפחת סבג תומכים במלונות לבני דימונה באוניברסיטת באר שבע, ודורשים מהם שתהיה להם מעורבות בקהילה. "יחד עם פרופ' אבישי ברורמן (נשיא אוניברסיטת בן גוריון) אנחנו מנסים לפתח מנהיגות מקומית, שלא תעבור, כמוני, לגור ברמת השרון."

- לקחו לך את הקלדניות, אז אתה משקיע בחוצר שנוסם להן להיות מיתרות?
 "לא, זה רק למקרה שהקלדנית לא נמצאת או למשפטים פלייסי שרוצים להקליט הכול. זה גם מאפשר לנו לתת לקלדניות חד הוריות שצרכות להיות בבית לעבוד מהבית."
- יש לכם גם תאקל פילי שקשור לקלדניות הללו.
 "קבוצה קטנה מאוד של קלדניות, בתיאום עם אחראי מטעמנו, עשו מעשה שלא ייעשה, ניפחו שעות, ולנו לא הייתה יד בדבר. המשטרה חקרה, והיא הולכת להעמיד לדין גם את הקלדניות שהודו וגם את האחראי שיעמוד בימים אלה למשפט. לנו לא היה כל קשר או רווח כלכלי מהעניין הזה. לצערי שמונו הטוב נגד לדבר הזה. יש מדי פעם מקרים. אנחנו מעסיקים כל כך הרבה עובדים. באו.א.ר. אס העסקנו ב-20 השנה האחרונות קרוב ל-400 אלף איש. חלק עבדו יומיים וחלק עבדו 15-16 שנים. אז יש גם מעילות וגניבות."

בלי דיוטי פרי
 בכל מקרה, היום הקלדניות ושאר העובדים לטווח ארוך לא חועסקים באו.א.ר. אס, ורוב העובדים נשארים עד עשרה חודשים. הרבה חברות חתומות עם או.א.ר. אס על פרק זמן של שלושה עד שישה חודשים, "שבתומם העובדים נקלטים. כך אנחנו בעצם מאפשרים למעסיק התנסות עם העובד לתקופה של חצי שנה."
- ומי סופג את דמי התינון, העובד?
 "העובד לא סופג שום דבר, הוא מקבל תנאים די זהים לעובדים זמניים במפעל. מה החוק נתן לו בחצי שנה? חופשה שנחית, תנים, ימי מחלה. בתום חצי שנה מביעה לו פנסיה. גם אצל המעסיק הכי נאור אין דברים אחרים. השכר הוא תמיד מעל שכר מינימום. היום במקומים טלפוניים ובסופרים מרוויחים 21-22 שקל לשעה פלוס נסיעות, וארוחות - אם הן נהוגות במקום. ואני חייב להגיד שהיום אנחנו מתקשים להשיג עובדים טובים."
- אז איך אתה מגדיר את תפקיד חברות כוח האדם הזמני?
 "אנחנו מניעים את גלגלי הכלכלה, אנחנו מחברים בין מחפשי העבודה למחפשי עובדים, רצים מבוקר עד ערב. אנחנו מחיכים, מריצים, מתקשרים לאנשים הביתה, מוציאים אותם לעבודה, אוספים אותם, לוקחים אותם במיניבוסים, אחרת הם לא ילכו לעבודה. נתנים מפרעות, עוזרים להם, הפכנו להיות אמא ואבא."
 סבג אומר שהשוק של כוח האדם משתנה, רוצה התמחויות, והדבר שקורץ לו כרגע הוא ניהול פרויקטים במיקור חוץ. "כבר זכינו בכמה מכרזים, כולל גיוס כל הניצבים שעליהם יתרגלו את הפעלת נתב"ג 2000. אנחנו הולכים לניסוי 500-1,000 עובדים שיבואו בתור מסעים לתרגיל על 'יש', יעברו ביקורת דרכונים, ביקורת מזוודות, יתרגלו אפילו את השיירותים."
- וגם את הדיוטי פרי?
 "כן, אבל בלי לקנות".

- עובד רגע את האינטרסים של פרץ. שאלתי על העובדים.
 "יש במדינת ישראל חוקי עבודה. עמיר פרץ רוצה לקדם חקיקה? הוא גם חבר כנסת, הוא יכול לעשות זאת. אמרתי לו, אתה רוצה פנסיה ממלכתית? תקדם את זה בכנסת. ובואי נזכר רגע בחוק של חבר שלו, חוק גריאות ממלכתי, ומה הוא עשה לנו.
 "יש לי הסכם קיבוצי עם עמיר פרץ שהוא חתום עליו, שהגדיר בבירור את הזכויות. יש חברות שלא משלמות? יש טענות שאנחנו מצגלים, סוחר עבדים? הצעתי לו להקים נוף אכיפה מטעם ההסתדרות שיטפל בפניות של עובדים ויופעל במימון חברות כוח האדם הגדולות. אז לבוא ולדורק רפס על כולנו זה לא מכוונ".
- ומה עם חוק חברות כוח אדם?
 "אני חושב שעובד זמני לא יכול לעבוד בחברת כוח אדם מעל 24 חודש, ופה אני מסכים עם פרץ. אנחנו חברת כוח אדם זמני, וכשמנו כן אנחנו. אנחנו צריכים לתת פתרונות של גמישות: בנכולים, טלרים, מענה לסטודנטים, אנשים בחוקים טלפוניים בעתות לחץ, עוזרי נהנים במקרה קולה וקופאיות בערבי חו. אנחנו לא אמורים להיות ארגון שמעסיק עובדים מסוג ב' לתקופות ארוכות, זה קרה, וזה לא היה בסדר. לכן אני רואה עם עמיר עין בעין שעובדים אחרי 24 חודש יהפכו לקבועים".

מסכנות הקלדניות
 היו מקומות שבהם היה די ברור שמדובר בסידור כמעט פיקטיבי, כמו במקרה הקלדניות של בתי המשפט, שעבדו שנים בסטטוס נחות כי העסקו דרך חברות כוח אדם, ורק בעקבות משפט קיבלו מעמד של עובדות מדינה.
 "העסקנו כ-400 קלדניות בבתי משפט", אומר סבג. "המסכנות העברו מחברה לחברה כל שלוש שנים. בשעה טובה הן נקלטו להיות עובדות מדינה. זה גם מאבק שעמיר פרץ קידם. גם דן ארבל, שהיה מנהל בתי המשפט, וגם השופטים חשבו שהקלדנית צריכה להיות עובדת מדינה. כדי לפצות את עצמי על הקליטה שלהן בכנסתי לשותפות בחברה ששמה אי-טייפ (e-type), של חברה שפיתחו מערכת שמאפשרת לשופט לנהל את המשפט גם כשהקלדנית לא נמצאת. מעין קלדנית וירטואלית שמספקת תמליל וגם סרט אודיו-וידאו של המשפט. חברת מייקרוסופט העולמית אימצה את המוצר באופיס 2003".